

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ»

Актуальність. У сучасних умовах господарювання одним із найважливіших показників, що характеризує ефективність фінансової діяльності підприємства, є фінансовий результат, тобто прибуток чи збиток. Провідна роль фінансових результатів полягає в тому, що вони забезпечують зміцнення бюджету держави, сприяють інвестиційній привабливості, діловій активності підприємств у виробничій і фінансовій сферах. Фінансовий результат характеризує всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства. Він є частиною доходу суспільства і повинен використовуватись для подальшого розвитку виробництва і поліпшення матеріального становища всіх працівників, зайнятих у виробництві.

Стан наукового дослідження. Проблеми, пов'язані з визначенням поняття фінансового результату, розглядаються в навчальній, періодичній та науковій літературі. Зокрема, дослідженням підходив до сутності поняття «фінансовий результат» займалися такі вчені, як Ф.Ф. Бутинець, Т. В. Йолтухівська, І.В. Ковальчук, Н.О. Коришко, В. О. Куслій, М.В. Патарідзе-Вишинська, С. Б. Шипіна, Д. В. Шлапак та інші.

Мета дослідження полягає у дослідженні проблематики визначення сутності поняття «фінансові результати».

Виклад основного матеріалу. Фінансові результати з усіма своїми проблемами і протиріччями є своєрідним еталоном дієвого та ефективного здійснення господарської діяльності суб'єктів господарювання, а тому дослідження сутності даного поняття має значний науковий і практичний інтерес

Протягом століть вченими-економістами вивчалися роль та значення фінансових результатів. Так, зокрема, цікавими є напрацювання Карла Маркса, який розкрив поняття додаткової вартості, яка, як зазначав німецький вчений в праці «Капітал, створюється працею найманих працівників понад вартість робочої сили, а джерелом прибутку, в свою чергу, є додатковий продукт, який створюється у процесі виробництва та реалізується в сфері обігу» [2].

Натомість меркантилісти вважали, що фінансові результати, які проявляються у вигляді прибутку, формуються в сфері обігу й торгівлі та є джерелом багатства, а представники інституціоналістичної економічної наукової школи зазначали, що фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів (НТП, держава, соціальні групи, профспілки). А наприкінці ХХ ст. теорія фінансових результатів «всипала в чергову стадію свого оновлення, яке тісно пов'язане з новими дослідженнями щодо теорії фірми», яка намагалася досягти не стільки позитивних фінансових результатів (прибутку), а скільки – збільшити свій потенціал виробництва [2, с. 368].

Щодо визначення сутності поняття «фінансові результати» у сучасній науковій та навчальній літературі, то дослідження літературних джерел дає підстави стверджувати про неоднозначність думок авторів щодо даної категорії.

Так, Ф.Ф. Бутинець розкриває фінансовий результат через прибуток або збиток організації (співставлення доходів та витрат підприємства, відображених у звіті) [1, с.325].

М.В. Патарідзе-Вишинська зауважує, що розглядаючи сутність фінансового результату в даний час, потрібно у першу чергу відзначити такі його характеристики:

1. Фінансовий результат являє собою форму доходу суб'єкта господарської діяльності, що здійснює певний вид діяльності. Ця зовнішня найпростіша форма вираження прибутку є разом з тим недостатньою для його повної характеристики, тому що у деяких випадках активна діяльність у якій-небудь сфері може і не бути пов'язаною із одержанням прибутку (наприклад, політична, благодійна діяльність).

2. Фінансовий результат є формою доходу суб'єкта господарської діяльності, що вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху. Категорія прибутку нерозривно пов'язана з категорією капіталу – особливим фактором виробництва – і в усередненому вигляді характеризує ціну функціонуючого капіталу.

3. Фінансовий результат, не є гарантованим доходом суб'єкта господарювання, що вклав свій капітал у той чи інший вид бізнесу. Він є результатом тільки успішного здійснення цього бізнесу. Прибуток є певною мірою і платою за ризик здійснення підприємницької діяльності.

4. Фінансовий результат характеризує не весь дохід, отриманий в процесі господарської діяльності, а тільки ту частину доходу, що «звільнені» від понесених витрат на здійснення цієї діяльності. Тобто, у кількісному вираженні прибуток є залишковим показником, що представляє собою різницю між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення підприємницької діяльності.

5. Фінансовий результат (прибуток) є вартісним показником, вираженим у грошовій формі. Така форма оцінки прибутку пов'язана з практикою узагальненого вартісного обліку всіх пов'язаних з ним основних показників – вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених витрат тощо, а також з діючим порядком його податкового регулювання [4, с. 25].

В свою чергу, дослідження нормативно-правової бази дає змогу стверджувати про відсутність визначення сутності категорії «фінансовий результат», натомість, в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначено лише сутність дефініції «прибуток», що обумовлює невизначеність у трактуванні категорії фінансових результатів, їх ролі та значення. Відповідно до НП(С)БО 1, прибуток - це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [3].

Відповідно до податкового підходу, поняття «фінансові результати» та «прибуток» є тотожними. Зокрема, у статті 134 Податкового кодексу України передбачено, що прибуток визначається шляхом зменшення суми доходів

звітнього періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітнього податкового періоду [5].

На нашу думку поняття «фінансовий результат» і «прибуток» не зовсім тотожні, оскільки фінансовий результат ширший за своїм змістом, ніж прибуток. Фінансовий результат відображує всю господарську діяльність підприємства, характеризує кількісні і якісні показники результативності діяльності підприємства, тоді як прибуток (збиток) є підсумок цієї діяльності, оскільки результат може бути як позитивним, так і негативним.

Фінансові результати як об'єкт бухгалтерського обліку розглядаються у сукупності їхніх складових - доходів і витрат.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»:

1) доходи - це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників);

2) витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [5].

Отже, узагальнюючи всі розглянуті визначення, слід зазначити, що фінансовий результат - це результат діяльності суб'єктів господарювання, що визначається як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку).

Висновок. Таким чином, можна стверджувати, що фінансовий результат є досить складною та багатовимірною категорією. На основі досліджень вчених можна зробити висновок, що загальноекономічний зміст фінансових результатів розкриває зіставлення доходів суб'єкта господарювання із його витратами в певному періоді. Відсутність єдиних підходів до визначення сутності фінансових результатів та розуміння даного поняття як прибуток (збиток) свідчить про необхідність закріплення такого поняття як «фінансові результати» та неототоженні його з прибутком (збитком) на законодавчому рівні, а також уніфікації підходів до трактування у національних стандартах бухгалтерського обліку і податковому законодавстві.

Список використаної літератури:

1. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с.
2. Йолтухівська Т.В. Аналіз теоретичних підходів до визначення поняття «фінансовий результат» / Т. В. Йолтухівська, В. Г. Лопатовський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 2, т. 2. – С. 64-67.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
4. Патарідзе-Вишинська М.В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід / М.В. Патарідзе-Вишинська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – №2. – С. 25-37.
5. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Шипіна С. Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку / С. Б. Шипіна // Вісник ЖДТУ. - 2012. - № 1 (59). - С. 229-232.